

Utbildningsinspektion i Mariaskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Mariaskolan

Skolverket sände den 22 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Mariaskolan har bestått av undervisningsråden Gudrun Rendling och Lars Svensson. Besök i Mariaskolan skedde den 10 och 11 februari 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Mariaskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Mariaskolan genomfördes formella intervjuer med rektor, personal, elevvårdspersonal, elever och föräldrar. Ett antal lektioner besöktes. Under besöket fördes också informella samtal med elever, föräldrar och personal.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Mariaskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	32
Grundskola	230

Utbildningen vid Mariaskolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1-6. I anslutning till skolan finns också förskola och fritidshem. Inspektionen omfattar förskoleklassens och grundskolans verksamhet.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i tre arbetsenheter där en enhet omfattar årskurs 1, 4 och förskoleklassen, en enhet årskurs 2 och 5 och fritidshemmet samt en enhet som består av årskurs 3 och 6. Därutöver bildar varje årskurs ett arbetslag. Personalen har regelbundna träffar både i arbetsenheten och i arbetslaget för att planera och utveckla verksamheten.

55 elever åker skolskjuts till skolan medan övriga bor i närområdet. Mariaskolans upptagningsområde är stadsdelen Västanfors och närliggande byar.

Skolans huvudbyggnad är från 1960. En del av skolverksamheten bedrivs i två paviljonger som finns i nära anslutning till huvudbyggnaden.

Bedömning**1. Kunskaper, utveckling och lärande****Kunskaper relaterade till kursplanernas mål**

Resultaten av de nationella proven i årskurs 5 på Mariaskolan under en treårsperiod visas i tabellen nedan.

Tabell: Andel elever i procent som nått målen i nationella ämnesproven i årskurs 5

Ämnen	2002	2003	2004
Svenska	79 %	87 %	92 %
Engelska	75 %	83 %	89 %
Matematik	75 %	85 %	83 %

Resultaten under en treårsperiod visar på en tydlig förbättring i alla de tre ämnen som provas. Skolans resultat på de nationella proven i matematik ligger dock fortfarande lågt, då endast 83 procent av eleverna i årskurs 5 nådde målen år 2004.

Enligt rektorn har skolan bedrivit ett medvetet arbete för att förbättra resultaten som redovisats ovan. Som exempel på detta kan ett tidigare samarbete med Skolverket genom utvecklingsdialog nämnas. Genom utvecklingsdialogen har skolan satsat på bl.a. elevernas språkutveckling, vilket kan antas vara en av anledningarna till elevernas förbättrade resultat i svenska. Några särskilda åtgärder som vidtagits för att förbättra resultaten i matematik har dock inte framkommit i inspektionen.

Skolan har inte någon systematisk uppföljning av huruvida eleverna nått målen i andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Rektorn uppger att lärarna uppskattar att ca 70 procent av eleverna når målen i samtliga ämnen, vilket får anses vara ett lågt resultat. De nationella kursplanerna innehåller mål för samtliga grundskolans ämnen att uppnå i årskurs 5. Utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling bör därmed ske i alla ämnen, bl.a. för att kunna analysera resultaten och vidta åtgärder ur ett övergripande perspektiv om det visar sig att måluppfyllelsen inte är tillfredsställande. Ett förbättringsområde för skolan är att hitta rutiner för att följa upp elevernas kunskapsutveckling i de ämnen som inte provas genom de nationella proven. Skolan bör också säkerställa att eleverna i högre grad når målen i de olika ämnena, inklusive matematik.

För att eleverna skall vara delaktiga och kunna ta ansvar för sina kunskapsresultat krävs att de har kännedom om de mål som skall uppnås i utbildningen, på kort och lång sikt. På Mariaskolan arbetar eleverna med portfolio, en metod som syftar till att främja elevernas förmåga att ta ansvar för sitt eget lärande, genom att träna dem i att dokumentera, analysera och utvärdera skolarbetet. Förutsättningen för eleverna att kunna göra detta är kännedomen om målen för utbildningen och enligt rektor skall därför målen finnas konkretiserade i portfolio. Inspektionen visar dock att portfolio används i olika hög utsträckning

och har olika kvalitet på skolan och vid intervjuerna med eleverna framkommer att de endast i mycket begränsad mån känner till målen i kursplanerna. Några lärare uppger att de inför varje moment redovisar vad momentet ska handla om. I vilken mån denna information kopplas till målen varierar mellan olika moment och lärare. Flera elever uppger att de nästan bara hör talas om målen i samband med utvecklingssamtalen. Ett förbättringsområde för skolan är att skapa rutiner så att eleverna kontinuerligt informeras om målen för undervisningen.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring kunskaper

Personalen uppger att eleverna har förmåga att arbeta självständigt, men också tillsammans med andra. Personalen framför också att det finns möjligheter för eleverna att arbeta i sin egen takt. Skolan saknar dock former för att följa elevernas utveckling i fråga om läroplanens mål kring kunskaper, exempelvis när det gäller elevernas förmåga att arbeta utforskande, att självständigt formulera synpunkter, att inta ett kritiskt förhållningssätt, att lyssna, diskutera och argumentera m.m. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör skapa ett system för att också kunna följa upp elevernas utveckling avseende resultatet av arbetet med läroplanens mål kring kunskaper.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden

På Mariaskolan råder allmänt ett gott klimat bland elever och personal. Inspektörerna fick under besöket intrycket att eleverna är öppna och hjälpsamma. Inget klotter eller annan skadegörelse kunde ses i lokalerna, vilket tyder på att eleverna tar ansvar för arbetsmiljön på skolan.

Det finns gemensamma trivselregler och dessa är väl kända av eleverna. Reglerna har varit föremål för ett stort skolövergripande elevarbete och de är uppsatta på tavlor på väggarna runt om i skolan. Föräldrarna uppger att eleverna känner sig trygga i skolan, vilket också bekräftas av eleverna. Skolan genomför en enkät om det sociala klimatet i skolan som alla elever i årskurs 3 och 5 får svara anonymt på. I kvalitetsredovisningen för läsåret 2003/2004 redovisas svaren och av dem framgår att ca 90 procent av eleverna trivs mycket bra, att nästan alla har vänner i skolan och att ingen känner sig rädd eller ledsen i skolan. Eleverna uppger att det vid något tillfälle förekommit kränkande behandling på skolan, men de anser att personalen är bra på att tag i problemen när de får kännedom om dem. Rektorn uppger att skolan har förhållandevis få ärenden om kränkande behandling. En prioriterad fråga för skolan är det gemensamma förhållningssättet till varandra. Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet till eleverna. Inspektörerna finner att Mariaskolan når goda resultat i detta avseende.

Eleverna kan till viss del göra sin stämma hörd exempelvis via elevråd och klassråd. De tycker också att det är viktigt att få vara med och bestämma. Eleverna uppfattar dock inte att de har så stor möjlighet att påverka genom elevrådet. De har fått igenom några önskemål, t.ex. inköp av bollar till skolgården, men hade fler önskemål och synpunkter som de inte fått besked om varför dessa inte gick att genomföra. Det finns en förståelse hos eleverna att de inte kan få igenom alla önskemål, men om eleverna skall förmås att fortsätta värdera vikten av att påverka måste de få återkoppling på sina synpunkter. Enligt läro-

planen skall skolan sträva efter att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över det inre arbetet i skolan. Inspektörerna kan konstatera att eleverna har ett visst inflytande via elevråd och klassråd, men att detta är otillräckligt och bör förbättras.

Resultatet av skolans arbete med att främja elevinflytandet över undervisningen är till stor del beroende av vilken lärare eleven har. Elevernas möjligheter att påverka och ta ansvar för den egna utbildningen bör innefatta samtliga elever på skolan (se vidare avsnitt 2).

Sammanfattningsvis kan konstateras att skolans resultat på de nationella proven klart förbättrats under en treårsperiod. Resultaten i matematik, liksom resultaten i de övriga ämnen utöver svenska och engelska, är fortfarande låga och det är ett utvecklingsområde för skolan att både skapa rutiner för att bättre följa upp kunskapsresultaten i de ämnen som inte provas genom nationella proven och att vidta åtgärder för en bättre måluppfyllelse. Skolan bör också arbeta för att delge eleverna målen för utbildningen på kort och lång sikt så att eleverna får möjlighet att ta ett ökat ansvar för sitt lärande, vilket kan bidra till att skolans resultat förbättras. Resultatet av skolans arbete med normer och värden avseende trygghet och trivsel är gott. Skolan bör dock förbättra arbetet för att nå bättre resultat avseende elevinflytandet.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Samverkan och delaktighet

Av Fagersta kommuns skolplan framgår att elevinflytande är en prioriterad fråga och i planen sägs att ”barn/elever skall ha inflytande över sin utbildning och ges möjlighet att påverka verksamhetens planering, innehåll och utformning”. Samma sak framgår också av Mariaskolans egen utvecklingsplan och kvalitetsredovisning.

Eleverna har regelbundet både klassråd och elevråd. På klassråden diskuteras frågor som rör klassen specifikt samt övergripande frågor om t.ex. arbetsmiljö som också kan föras vidare till elevrådet. Undervisning eller andra pedagogiska frågor diskuteras däremot sällan, vare sig på klassråd eller elevråd. Det finns också ett matråd på skolan där eleverna kan framföra synpunkter och önskemål till skolmåltdspersonalen. Inspektörerna bedömer att det på Mariaskolan finns fungerande former för att ge eleverna inflytande över skolans inre arbete. Enligt vad som sagts i avsnitt 1 bör dock resultaten av detta arbete förbättras.

Av läroplanen framgår att skolan skall samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet. Mariaskolan har ett föräldraråd där det ingår en föräldrarepresentant från varje klass, tre personalrepresentanter samt rektor. Rådet sammanträder minst två gånger per termin och har en rådgivande funktion inför rektors beslut. Rektor välkomnar att ha föräldrarna som ”bollplank” för frågor som rör verksamheten och föräldrarna uppfattar att deras åsikter tas tillvara. Föräldrarna blir också regelbundet inbjudna till både för skolan gemensamma föräldramöten och möten i respektive klass. Utvecklingssamtal hålls varje termin och skolans ambition är att dessa skall utgöra ett trepartssamtal mellan lärare, elev och förälder. Föräldrarna framför att de är nöjda med den information de får från skolan och kontakterna

med personalen. Inspektörerna bedömer att skolans samverkan med föräldrarna fungerar väl.

Elevernas möjligheter till inflytande på undervisningen varierar i Mariaskolan. I vilken grad eleverna påverkar och tar ansvar för sitt lärande styrs till stor del av vilken lärare de har. Några lärare uttrycker att eleverna är för unga för att klara av ett ökat ansvar för utbildningen. Vissa elever framför att de inte alls är delaktiga i planeringen av skolarbetet. Av läroplanen framgår att skolan skall sträva efter att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, vilket således är ett led i elevens utbildning. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar i samhället. Det är lärarens uppgift att tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen och att därigenom öka elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över skolarbetet. I inspektionen framkommer att resultatet av elevinflytandet skiftar mellan klasserna och Mariaskolan bör därför förvissa sig om att alla elever får tillfredsställande möjligheter att planera och påverka sin utbildning.

Värdegrundsarbetet

På skolan ingår värdegrundsfrågor som en viktig del i den dagliga pedagogiska verksamheten och på skolan arbetar man mycket med förhållningssätt. Det innefattar t.ex. allas ansvar för att normer och regler efterlevs, att arbetet mot kränkningar skall genomsyra verksamheten och att verksamheten skall utveckla barnens sociala kompetens. Ett praktiskt exempel på detta arbete är att eleverna själva tycker att det är problem med språkbruket. Det har lett till att skolan arbetat intensivt under våren med att vårda språket för att komma tillrätta med användningen av "fula ord".

Utöver det gemensamma ansvaret för värdegrunden i den dagliga verksamheten har skolan en resurspedagog anställd särskilt riktad mot dessa frågor. Hon träffar eleverna i årskurs 4–6 ca en gång/vecka i olika grupper som ibland är uppdelade mellan flickor och pojkar och där eleverna själv kan välja olika frågor att diskutera, som t.ex. hur en bra kompis skall vara. För samtalen används "projekt Charlie", ett undervisningsprogram som syftar till att stärka elevernas självkänsla och lära dem medkänsla för andra. Resurspedagogens kan också gå in i klassverksamheten och stötta där så behövs. Hon är vidare medlem av skolans mobbningsteam. Eleverna påpekar särskilt att de uppskattar resurspedagogens arbete på skolan. Enligt läroplanen skall skolan aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar. Inspektörerna bedömer att Mariaskolan bedriver ett föredömligt arbete i detta avseende.

Skolan har vidare ett system med kamratstödjare, en i varje klass. Uppdraget som kamratstödjare alterneras mellan eleverna och nya kamratstödjare får en kortare genomgång av vad uppdraget innebär. Kamratstödjaren skall bevaka att ingen elev är ensam och utanför. Kamratstödjarna träffar mobbningsteamet regelbundet för avstämning. Eleverna vet att de kan vända sig till kamratstödja-

ren, mobbningsteamet eller annan vuxen på skolan för att få hjälp om något inträffar.

Av skolans handlingsprogram mot kränkande behandling, benämnt ”Plan mot mobbning”, framgår rutinerna när någon blir utsatt för en kränkning. Rektor uppger att ärenden som rör kränkningar hanteras utifrån programmet. Inspektörerna bedömer att skolans arbete mot kränkande behandling håller god kvalitet. Handlingsprogrammet bör dock revideras så att det inte begränsas i sin rubricering till att beröra endast mobbning. Begreppet kränkande behandling omfattar flera olika former av kränkningar och innehållet i programmet bör vidgas till att gälla även dessa, t.ex. rasism och annan diskriminering. Vidare bör situationer då vuxen kränker barn behandlas i programmet.

Rektor, skolsköterska, resursassistent och ytterligare några ur personalen bildar skolans mobbningsteam i vars uppgifter ingår att hantera mobbningsärenden, göra uppföljningar av de ärenden som hanterats, samt att kontinuerligt revidera handlingsplanen. Både elever och föräldrar framför att personalen är duktig på att ta tag i eventuella konflikter direkt när de inträffar. Inspektörerna bedömer sammantaget att skolans arbete mot kränkande behandling håller god kvalitet, även om handlingsprogrammet bör ändras.

Sammanfattningsvis kan konstateras att skolan har ett gott samarbete med föräldrarna. Ett utvecklingsområde för skolan är dock att förbättra elevernas möjligheter till inflytande över det egna lärandet. Skolans allmänna värdegrundsarbete är föredömligt och arbetet mot kränkande behandling är av god kvalitet. Skolans handlingsplan bör dock revideras så att innehållet i programmet även omfattar andra former av kränkningar än mobbning samt situationer då vuxen kränker barn.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Lokala mål och innehåll

Mariaskolan har utarbetat en utvecklingsplan, som årligen följs upp. Den innehåller de prioriterade frågor som valts utifrån utvecklingsbehoven på skolan, liksom vilka åtgärder som planeras för att nå målen, t.ex. kompetensutveckling. I ett separat dokument redovisas de uppföljningar som gjorts under två år. Skolan har också en arbetsplan.

Vidare har skolan årskursvisa konkretiseringar av kursplanerna i flera av ämnena i grundskolan, dock inte alla. Enligt kvalitetsredovisningen är arbetet med att konkretisera kursplanemålen i alla ämnen ett prioriterat arbetsområde för skolan.

Arbetssätt

I förskoleklasserna används Bornholmsmodellen som pedagogiskt arbetssätt med betoning på språkutveckling genom sånger, ramsor och sagor. Personalen är noggrann med att verksamheten skall betona lekens betydelse och inte bli för ”skolliknande”. Föräldrarna framför att de är mycket nöjda med verksamheten i förskoleklasserna och påtalar att de tydligt ser barnens utveckling, både språkligt och socialt. Inspektörerna bedömer att arbetssätten och den planerade pedagogiska verksamheten i förskoleklasserna håller god kvalitet.

I grundskolan är det vanligaste arbetssättet att eleverna arbetar enskilt, men även grupparbeten förekommer ibland. Vissa lärare låter eleverna själva göra upp en veckoplanering, där de får möjlighet att välja i vilken ordning de vill göra vissa moment som skall ingå i veckans arbete. Inspektörerna har sett prov på varierade arbetssätt på skolan, t.ex. filmvisning med efterföljande genomgång och diskussion i klassen av filmens innehåll. Vid några lektionsbesök kunde dock konstateras att undervisningen till stor del utgick från huvudläromedlet och att eleverna mest arbetade ensidigt med läroboksuppgifter. På förfrågan bekräftade eleverna att det var vanligt att undervisningen bedrevs i denna form. Av läroplanen framgår att skolans arbete skall inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer, där innehåll och arbetssätt varieras. I flera fall bedömer inspektörerna att arbetssätten och arbetsformerna håller god kvalitet. Däremot utformas inte alltid undervisningen och arbetssätten i samtliga ämnen enligt kraven i läroplanen, där utgångspunkten är elevernas delaktighet och olika behov.

En viktig del i skolarbetet på Mariaskolan är att alla elever skall arbeta utifrån sin egen portfolio, vilket också är ett mål i skolplanen för hela Fagersta kommun. Sättet att använda portfolion varierar dock i skolan, från ett stort engagemang från lärares och elevers sida till att eleverna inte tittat i sin portfolio och inte heller redovisat några arbeten eller uppnådda mål under en längre tid. Det finns enligt rektor flera pedagogiska skäl för att eleverna skall utgå från sin portfolio. Ett är att öka elevernas ansvarstagande för sitt lärande genom att kunna reflektera över ett genomgången moment, ett annat att eleverna skall kunna vara delaktiga i planeringen av skolarbetet. Portfolion skall också ligga till grund för innehållet i utvecklingssamtalet och öka måluppfyllelsen av kursplane- och läroplansmålen. Sätillvida överensstämmer metoden väl med de mål läroplanen sätter upp för den pedagogiska verksamheten. Inspektörerna förordar inte någon pedagogisk modell före någon annan, men alla elever bör få samma möjligheter att nå läroplanens mål.

Enligt inspektörerna bör det med anledning av ovanstående genomföras en fördjupad diskussion inom skolan angående val av arbetssätt och arbetsformer för att säkerställa att all undervisning utgår från läroplanens mål för den pedagogiska verksamheten.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Skolan har flera specialpedagoger och speciallärare anställda. Det innebär att varje arbetsenhet på skolan har en specialpedagog knuten till sig. Dessa bedriver undervisning för elever i behov av särskilt stöd i mindre grupper eller enskilt, men fungerar också som stöd till lärarna i respektive arbetsenhet. Lärarna framför att de önskar att specialpedagogerna i ännu högre utsträckning skulle kunna delta i det ordinarie lektionsarbetet som stöd.

På Mariaskolan finns en så kallad elevhälsagrupp som träffas regelbundet. I gruppen ingår rektor, speciallärare och specialpedagoger, skolsköterskan och resursassistenten. En gång per månad är gruppen förstärkt med kurator. Då hålls också elevvårdskonferens, då elevens föräldrar inbjuds att delta. Deltagarna i elevhälsagruppen anser att behovet av skolpsykolog och kurator är större än vad som kan tillgodoses i dag.

Skolan har nedskrivna rutiner för arbetet med att ge särskilt stöd till de elever som behöver det. I rutinerna ingår att eleverna regelbundet deltar i olika diagnoser i svenska och matematik för att tidigt upptäcka ev. stödbehov. De nationella proven samt en del andra tester utgör tillsammans med iakttagelser från lärare och speciallärare andra sätt att upptäcka elever som är i behov av särskilt stöd. En mer noggrann och fördjupad utredning görs tillsammans med de elever som visar sig behöva specialpedagogiskt stöd.

För elever med behov av särskilt stöd upprättas åtgärdsprogram i samarbete med eleven och elevens vårdnadshavare. Inspektörerna noterar att det finns uppdelade områden i åtgärdsprogrammet, där bl.a. föräldrarna ansvarar för att vissa åtgärder utförs. Av kvalitetsredovisningen framgår att "föräldrar ... [ibland] ej fullgör sina åtaganden enligt åtgärdsprogrammet". I läroplanen anges visserligen att skolan skall samverka med föräldrarna för att utveckla innehållet i skolverksamheten. Inspektörerna vill dock framhålla vikten av att åtgärdsprogrammet ses som ett verktyg i det pedagogiska arbetet och att ansvaret för det arbetet åvilar skolan och inte föräldrarna.

Rektor framför i kvalitetsredovisningen att det är svårt att mäta om eleverna erhåller de stödresurser de behöver. Personalen gör dock bedömningen att eleverna får det stöd som krävs. I de fall behoven inte kan tillgodoses inom skolans budgetram kan rektor vända sig till förvaltningschef och kommunens resursteam.

I grundskoleförordningen anges olika stödåtgärder som skall erbjudas elever som behöver det. Studiehandledning på modersmålet är en sådan stödåtgärd. Rektor uppger dock att den inte erbjuds som stödåtgärd vid skolan. Han har heller inte undersökt om det finns behov av studiehandledning på modersmålet bland eleverna.

Inspektörerna bedömer att skolans arbete med särskilda stödinsatser fungerar väl genom att eventuella stödbehov upptäcks och identifieras på ett tidigt stadium samt att stödinsatser sätts in. Skolan måste dock upprätta rutiner för att undersöka om det finns behov av studiehandledning på modersmålet bland eleverna och på vilket sätt sådan skulle kunna erbjudas.

Utvärdering av lärandet och bedömning

Personalen uppger att diagnostiska prov och nationella prov används för att utvärdera elevernas kunskaper. I förskoleklassen används observationer som ett instrument bland flera andra för att följa barnens kunskapsutveckling. I både förskoleklass och grundskolan skall portfolion ligga till grund för elevens och lärarens reflektion och värdering av hur skolarbetets olika moment utförts. Rektor och personal uppger att elevernas förmåga till detta varierar. Som påpekats ovan är användandet av portfolion olika på skolan. Dock bedöms elevernas kunskaper också på andra sätt, exempelvis genom muntliga och skriftliga redovisningar av arbetsområden. Inspektörerna bedömer att lärarnas bedömningar av elevernas kunskapsutveckling är god i flera delar, men att eleverna i högre utsträckning bör göras delaktiga i utvärderingen av sitt lärande.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten på Mariaskolan håller god kvalitet. Ett utvecklingsområde för skolan är dock att säkerställa att all undervisning utgår från läroplanens mål för den pedagogiska verksamheten. Skolan skall även utveckla sina rutiner för att erbjuda studiehandledning på modersmålet för de elever som behöver det.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Mariaskolan ingår i Mariaområdet, som också omfattar flera förskolor, familjedaghem, fritidshem, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6. Rektor är ansvarig för verksamheten och har till sin hjälp biträdande rektor. Rektor och biträdande rektor har fördelat arbetet emellan sig så att biträdande rektor i huvudsak ansvarar för förskoleverksamheten.

Rektor har tioårig erfarenhet av rektorsarbetet och har skollärover utbildning. Han har en lärarexamen i grunden. Enligt egen utsaga är han förtrogen med verksamheten, men skulle önska att han kunde tillbringa mer tid på lektionsbesök och med eleverna. Rektor är väl känd av elever och föräldrar. Eleverna säger att det kan vara svårt att nå rektor, som ofta är upptagen, men de uppfattar honom som rättvis och har tilltro till att han försöker lösa deras eventuella problem. Föräldrarna påtalar att de är nöjda med de kontakter och det samarbete de har med rektorn. Enligt skollagen skall rektor hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och inspektörerna bedömer att Mariaskolans rektor är väl förtrogen med verksamheten.

Utbildnings- och fritidsnämnden i Fagersta kommun har överlämnat en del av sin beslutanderätt till rektor. Dessa beslut återfinns i delegationsordningen. Rektor uppger att han inte återrappporterar de beslut han fattar på delegation till nämnden och nämnden efterfrågar inte heller vilka beslut som tagits av rektor. Det är både en rätt och en skyldighet för nämnden att ta del av de beslut som överlämnats till annan genom delegation, så att nämnden kan hålla sig förtrogen med verksamheten. Det är också av vikt för den enskildes rättssäkerhet att besluten återrappporteras till nämnden för att där kunna föras till nämndprotokollet. På så sätt kan beslut överklagas av den enskilde, eller om så inte sker; vinna laga kraft. Rutinerna bör förändras så att de beslut rektor fattar enligt delegationsordningen återrappporteras till nämnden.

Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Enligt läroplanen har rektor som pedagogisk ledare och chef för lärarna det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen och att resultatet av skolans arbete med måluppfyllelse följs upp och utvärderas. Av skollagen framgår att rektor särskilt skall verka för att utbildningen utvecklas. På Mariaskolan har rektor bildat en utvecklingsgrupp för att driva skolutvecklingsfrågor. Utvecklingsgruppen består av representanter från de olika arbetsenheterna och har också ett särskilt ansvar att bevaka och initiera kompetensutvecklingsfrågor.

Enligt rektor har personalen under tidigare läsår upplevt att det kommit ett antal olika projekt att hantera, såsom en planerad omläggning till 1–9 skolor i

kommunen, portfolio, ”röda tråden” om elevers lärande i ett 1–16 års perspektiv m.fl. andra projekt. Personalen har uttryckt önskemål om att låta verksamheten få ”sätta sig” och rektor har därför bestämt att innevarande år i hög utsträckning skall ägnas åt reflektion och utvärdering av verksamheten snarare än arbete i nya projekt. I inspektionen har dock framkommit vid flera olika tillfällen att personalen efterlyser en tydligare pedagogisk ledning så att beslut i utvecklingsfrågor resulterar i faktiska förändringar i verksamheten. Detta gäller exempelvis portfolio, där det under flera år pågått planering, uppföljning och utvärdering av skolans arbete med metoden, men där personalen framför att det fortfarande kvarstår osäkerhet och olikheter i hur portfolion skall tillämpas i verksamheten. Ett utvecklingsområde för skolan är därför att stärka det pedagogiska ledarskapet så att förändringsarbetet blir tydligt och leder till resultat.

Skolan utvärderar årligen verksamheten på särskilda utvärderingsdagar i juni. Rektor har bestämt områden och lämnat anvisningar till hur utvärderingen skall gå till. Utvärderingar skall ske både av arbetslagens och arbetsenheternas verksamhet och av olika prioriterade frågor, t.ex. åtgärdsprogram, överlämnande mellan årskurserna m.fl. frågor. Utvärderingarna skall ligga till grund för nästa läsårs verksamhet samt användas som underlag till skolans kvalitetsredovisning.

Rektor upprättar årligen en kvalitetsredovisning med bl.a. kommunens skolplan, Mariaområdets utvecklingsplan, enkäter och utvärderingar m.fl. dokument som grund. Kvalitetsredovisningen innehåller beskrivningar av aktuella målområden uppdelade i rubriker som mål, resultat och måluppfyllelse samt åtgärder för utveckling. Beskrivningarna under resultat och måluppfyllelse tenderar dock att mer beröra vad som gjorts och i mindre utsträckning i vad mån målen uppnåtts.

Vid skolan finns goda former och struktur för kvalitetsarbetet att följa upp, sammanställa och i viss mån genomföra analyser av resultaten i verksamheten. Inspektörerna bedömer dock att analysarbetet bör fördjupas och i ökad mån leda till att beslut fattas om vilka åtgärder som behöver vidtas. Dessa åtgärder bör genomföras och i sin tur följas upp på ett tydligare sätt än vad som skett hittills. Kvalitetsredovisningen bör också göras tydligare i fråga om resultat och måluppfyllelse.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att rektor är väl förtrogen med verksamheten och har förtroende hos elever och föräldrar. Rektorn bör förändra sina rutiner så att delegationsbeslut återrapporteras till nämnden. Skolan har former och struktur för sitt kvalitetsarbete. Förbättringsområden för skolan är dock att det pedagogiska ledarskapet behöver förstärkas samt att verksamhetens resultat i högre utsträckning analyseras och leder till ett tydligare förbättringsarbete.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Skolan erbjuder undervisning utifrån en beslutad timplan som anger hur många timmar ett visst ämne skall ha i respektive årskurs. Timplanen är avstämd med Risbroskolan som tar över eleverna från årskurs 7.

Avseende undervisningen i elevens val är det på Mariaskolan upp till respektive arbetslag att avgöra hur den skall utformas. Det har lett till att rektor inte har kontroll över att rätt antal timmar för elevens val sätts av för undervisningen. Utformningen av elevens val skiftar också mellan arbetslagen till att ligga i linje med författningarnas krav på att utgöra en fördjupning eller breddning i ett visst ämne, till att inte erbjudas alls. Skolan måste förbättra sina rutiner för att säkerställa att alla elever på skolan får undervisning i elevens val på ett sätt som överensstämmer med författningskraven.

Skolan sänder i februari varje år en blankett till föräldrarna för att undersöka önskemål om modersmålsundervisning. Rektor har redovisat att fem elever är berättigade till modersmålsundervisning, men att ingen av dessa deltar i undervisningen. Rektor uppger att modersmålsundervisningen möjligen presenterats på ett sådant sätt att föräldrarna tackat nej, eftersom det framställt som ”krångligt” för eleverna att delta, bl.a. för att det varit osäkert om var undervisningen skulle ske. Inspektörerna vill framhålla vikten av att modersmålsundervisning kommer till stånd om föräldrarna så önskar och att skolan vid ett erbjudande om sådan undervisning måste ge goda förutsättningar för eleverna att kunna delta.

Sju elever bedöms av rektor behöva undervisning i svenska som andraspråk. Svenska som andraspråk anordnas dock inte vid skolan, utan dessa elever har endast erbjudits svenska med stöd av speciallärare. Svenska som andraspråk är ett ämne med egen kursplan och kan inte ersättas av en stödåtgärd. Skolan måste förändra sina rutiner så att elever som bedöms behöva undervisning i svenska som andraspråk också får det.

Sammanfattningsvis måste skolan säkerställa att alla elever får undervisning i elevens val på ett sätt som överensstämmer med författningarnas krav. Elever som bedöms vara i behov av undervisning i svenska som andraspråk måste få sådan undervisning.

6. Resurser

Mariaskolan strävar efter att ha lärare med pedagogisk utbildning på alla lärartjänster. Under läsåret 2003/2004 hade 23 av 25 lärare lärarexamen. En lärare går SÄL-utbildning (särskild lärarutbildning) för att nå behörighet. I förskoleklassen hade all personal pedagogisk utbildning. Lärartätheten på grundskolan är drygt 9 lärare per 100 elever. I förskoleklassen är lärartätheten ca 10 lärare per 100 elever. Rektorn, föräldrarna och eleverna uppger att de är nöjda med personalens insatser i skolan. Inspektörerna bedömer att lärarnas formella kompetens är god och att lärartätheten i förhållande till riksgenomsnittet (8 lärare per 100 elever) bedöms vara tillräcklig.

Mariaskolan har, som tidigare nämnts, deltagit i ett projekt för skolutveckling. Som en del i detta har identifierats ett antal prioriterade frågor som skolan bör

arbeta vidare med. För dessa frågor har personalen fått kompetensutveckling utifrån en plan. Det har bl.a. handlat om elevers språkutveckling samt förhållningssätt. Efter det att utvecklingsdialogen nu upphört finns en avsatt summa pengar riktad för kompetensutveckling av personalen. Skolans utvecklingsgrupp är också den grupp som förbereder och föreslår olika projekt för kompetensutveckling på skolan idag. Personalen uppger att de är nöjda med den kompetensutveckling de kan delta i. Enligt skollagen ansvarar kommunen för att den personal som har hand om utbildningen får tillgång till kompetensutveckling. Inspektörerna bedömer att Mariaskolan erbjuder personalen sådan.

Skolans lokaler är inte helt anpassade för att ta emot elever med rörelsehinder, men delar av skolan skulle kunna anpassas för sådant ändamål. Elever med andra funktionshinder går bra att ta emot. Skolan har tillgång till de lokaler som behövs för undervisning i olika ämnen. Skolan bedriver också undervisning i paviljonger, dvs. mobila enheter som är belägna på skolgården. Dessa är ljusa och ändamålsenliga.

Rektor och personal uppger att det finns ett tillfredsställande antal datorer och att de fungerar bra och används i undervisningen. Personalen är i huvudsak nöjd med de läromedel som finns på skolan. Skolan har också ett skolbibliotek som enligt rektorn används flitigt. Eleverna turas om att vara värdar på biblioteket enligt ett schema.

I skolans utomhusmiljö finns både en plan för bollspel, en skog att leka i och eleverna har tillgång till lekutrustning på rasterna. Skolans närhet till naturen och den även i övrigt lugna omgivningen ger goda förutsättningar för en trygg miljö.

Sammanfattningsvis är tillgången till materiella resurser god utifrån elevens behov och statens krav. Vidare har huvuddelen av personalen den utbildning som krävs för uppdraget och de erbjuds kompetensutveckling.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Mariaskolan övergripande är av god kvalitet. Skolan har ett mycket gott arbete med normer och värden, vilket också avspeglas i elevernas trivsel och miljön i övrigt på skolan. Skolans arbete med att identifiera och åtgärda särskilt stöd bör också framhållas. De materiella resurserna på skolan är goda och personalen har den utbildning som krävs för att kunna bedriva en god utbildning.

I skolan bör dock förbättringar ske i fråga om elevernas kunskapsresultat, både avseende åtgärder för att öka måluppfyllelsen såväl som uppföljning och analys av resultaten. Läroplanens kvalitetsmål bör genomsyra val av arbetssätt samt planering och genomförande av undervisningen och eleverna bör ges ökade möjligheter till delaktighet och inflytande över den egna utbildningen. Skolan har goda former för uppföljning och utvärdering av verksamheten, men analys- och förbättringsarbetet utifrån resultaten bör förbättras och bli tydligare.

Det finns således behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Rutiner för uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i andra ämnen än svenska, engelska och matematik behöver utvecklas. Likaså bör åtgärder vidtas för att öka måluppfyllelsen avseende elevernas resultat i andra ämnen än svenska och engelska.
- Skolan bör säkerställa att alla elever kontinuerligt informeras om målen för utbildningen.
- Elevernas möjligheter att ha inflytande och ta ansvar för skolans inre arbete och över sitt eget lärande, bör förbättras.
- Skolans handlingsplan mot kränkande behandling bör revideras så att den omfattar alla former av kränkningar samt kränkningar mellan vuxna och elever.
- Skolan bör fördjupa diskussionerna om val av arbetssätt och arbetsformer för att säkerställa att all undervisning utgår från läroplanens mål för den pedagogiska verksamheten.
- Rutiner bör arbetas fram för att identifiera elever som har behov av studiehandledning på modersmålet.
- Rutinerna bör ändras så att delegationsbeslut återrapporteras till nämnden.
- Det pedagogiska ledarskapet bör förstärkas så att skolans förändringsarbete blir tydligt och leder till resultat.
- Kvalitetsredovisningen bör förtydligas med avseende på i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Alla elever erbjuds inte elevens val (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).
- Elever som bedöms behöva undervisning i svenska som andraspråk erhåller inte sådan undervisning (2 kap. 15 § grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-12-07	Stockholm

Gudrun Rendling

Lars Svensson